

Nr 131.

Av herrar **Nilsson** i Malmö och **Fast**, om *anslag till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter.*

I enlighet med en av Kungl. Maj:t till 1917 års riksdag avgiven proposition beslöt riksdagen samma år att på extra stat för 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 4,000,000 kronor, »att — enligt statsutskottets yttrande — i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 30 juni 1917 angivna grunder användas till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet».

Åtgärden väckte stor tillfredsställelse i de av landets kommuner, för vilka bostadsfrågan medfört allt större bekymmer. Det visade sig dock snart, att anslaget i fråga var otillräckligt. Icke mindre än 95 kommuner ansökte om understöd, uppgående till ett belopp av 11,094,251 kr. Då emellertid anslaget utgjorde 4,000,000 kr., kunde endast 55 av dessa kommuner tilldelas en del av det understöd, varom de ansökt. 40 kommuner fingo alltså icke något understöd alls. Den enormt stora bostadsbrist, med vilken Kungl. Maj:t motiverade sin proposition, blev således i ringa grad avhjälpd. De understöd tilldelade kommunerna kunde därmed delvis tillfredsställa sitt behov av smålägenheter, medan de kommuner, till vilka understödet icke räckte, helt eller delvis måste låta bostadsproduktionen ligga nere.

Sedan dess har emellertid ytterligare en försämring inträtt härvidlag. Fastighetskrediten var mindre fördelaktigt ordnad före år 1914, men under krisen har den blivit ännu sämre. Räntorna ha höjts betydligt och någon förhoppning att få kapitalet att intressera sig för bostadsproduktionen är så gott som alldeles utesluten. Därtill kommer, att den totala stegringen av byggnadskostnaden, som i fjor från krisens början uppgått till 70,3 %, nu kan anses vara betydligt högre. Det är emellertid

icke endast krisen, som på ett oroväckande sätt minskat bostadsproduktionen i vårt land, utan jämväl förhållandena, sådana de utvecklade sig före 1914. I ovan omnämnda statsrådsprotokoll anföres härom bl. a.:

»Lämnade sålunda byggnadsverksamheten åtskilligt övrigt att önska redan före utbrottet av den nuvarande politiska och ekonomiska krisen, har under dennas förlopp utvecklingen på bostadsproduktionens område givit anledning till uppkomsten av nya bostadssociala problem av vida mera brännande natur än de förutvarande. Medan det tidigare endast förelåg fara för att byggnadsverksamhetens i förhållande till befolkningstillväxten i stadssamhällena alltför ringa progression skulle motverka en önskvärd höjning av vår stadsbefolkning i stort sett tämligen låga bostadsstandard, kan man nu hysa farhågor för, att den närmaste tiden skall medföra en direkt sänkning av de mindre bemedlade klassernas bostadsnivå.

Antalet nytillkomna rum pr 10,000 innevånare nedgick till 125 år 1914 och till 81 år 1915, vilket sistnämnda tal utgör föga mer än hälften av årsresultatet 1912—1913 och endast omkring en tredjedel av den årliga bostadsproduktionen under tiden 1904—1906.

Enligt socialstyrelsens statistik var år 1914 bruttotillskottet av bostadslägenheter i de omkring 240 stadssamhällena, varifrån uppgifter föreligga, 10 % mindre än 1913 och för år 1915 uppgick minskningen mot 1913 till ej mindre än 41 %; tages hänsyn till nettotillskottet av bostäder (tillkomna minus avgångna) bliva motsvarande jämförelsetal 9 och 43 %. Av naturliga skäl inträdde denna kris med växlande styrka i olika samhällen. I vissa norrländska städer, såsom Gävle, Sundsvall och Härnösand, var sålunda byggnadsverksamheten år 1915 större än 1914, och enahanda var förhållandet i industristäderna Borås, Landskrona och Södertälje. I andra städer åter och däribland i de större, såsom Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Eskilstuna och Västerås, var minskningen så mycket kraftigare.»

Läget på bostadsmarknaden var alltså svårt före krisen, men under denna har det förvärrats i betydlig grad. De olyckliga familjer, vilka på grund av bostadsbristen blivit i saknad av bostäder, ha genom kommunernas försorg måst inhysas i fattighus, skolhus, gamla fängelsebyggnader, såsom i Malmö, etc. På många platser ha flera familjer måst dela samma lägenhet. Därtill ha de lägenheter, som av bostadsinspektionen utdömts såsom olämpliga för bostäder åt människor, ånyo kommit till användning. Den direkta sänkning av de mindre bemedlades bostadsnivå, vilken den kungl. propositionen förutspådde skulle komma inom den närmaste tiden, synes vårt land alltså nu vara på god väg att ernå. Att denna bostadsbrist skall medföra stora sociala vådor är otvivelaktigt.

Olyckan att bli hemlös drabbar alltid i första hand de barnrika familjerna, och då dessa måste inhysas i tränga, osunda och förut kasserade lägenheter och därtill flera familjer dela samma bostad, skall lungtuberkulosen och andra svåra sjukdomar erhålla en alltför god näring bland de uppväxande barnen, som därtill under kristiden på grund av undernäring äro särdeles mottagliga för sjukdomar.

För att i någon mån mildra detta ohyggliga tillstånd måste det sättas nytt liv i den avstannade byggnadsverksamheten. Och frågan blir: Skall staten ingripa härvidlag eller skall skyldigheten tillkomma kommunerna? Vi tro, att både stat och kommuner böra gemensamt söka avvärja den fara, med vilken vårt land genom bostadsfrågans svåra läge hotas. Det har höjts starka röster för kravet att nedbringa priserna på byggnadsmaterial till 1914 års nivå. I denna riktning ha olika förslag förts fram, bl. a. kompenstationssystemet. Då emellertid efter sistnämnda förslags avgivande riksdagen fattat beslut att utsträcka den allmänna krigskonjunkturskatten att avse jämväl merinkomst av skog och annan fast egendom, ansåg Kungl. Maj:t i fjorårets proposition kompenstationssystemet icke böra ifrågakomma. En ny utredning, varigenom förslag i den riktningen skulle inhämtas, är på grund av den korta tiden till våren heller icke tänkbar, då den alltför mycket skulle försena de åtgärder, som omedelbart äro av behovet. Det återstår alltså för tillfället icke mer än en utväg, nämligen den, att staten liksom i fjor lämnar kommunerna anslag, fördelade efter samma grunder som då, med skyldighet för kommunerna att lämna viss andel i byggnadskostnaden till de personer eller företag, som vilja uppföra bostadshus. De ständigt stegrade materialpriserna, vilka varit en direkt orsak till stagnationen av bostadsproduktionen, ha för försäljarna inbringat stora vinster. Det bör då anses väl befogat, att en del av den därav uppkomna krigskonjunkturskatten också tillföres bostadsproduktionen i så måtto, att det allra nödvändigaste behovet av smålägenheter därmed fyllas. Men då synes också ett anslag av minst 20,000,000 kronor behövas för ändamålet.

Av anslaget bör lämpligen kunna utdelas understöd till sådana byggnadsföretag, vilka giva största antal lägenheter för lägsta kostnad. Såväl större som mindre bostadshus böra ifrågakomma, s. k. egnahem icke undantagna. I sistnämnda byggnadstyp kan i vissa fall kostnaden pr eldstad bli väl så låg som i de större bostadshusen. Hustypen i fråga kan med stor fördel inredas så, utan att det därför bör krävas såsom villkor för erhållandet av understöd, att den t. ex. innehåller 2 rum med kök i nedre och 1 rum och kök i övre våningen. Sistnämnda våning kan hyras ut, varigenom bostadsmarknaden tillföres en lägenhet utöver

den egnahemsägaren använder för egen räkning, samtidigt som ägaren härigenom erhåller en extra inkomst, nödvändig särskilt under de år, då de största amorteringarna påvilar fastigheten. När bostadsbristen blir mindre och ägaren kommer över de mest krävande amorteringarna, kan han förena båda lägenheterna till en lägenhet för egen räkning, varigenom han, såsom orden eget hem innebär, blir ensam boende i sitt hem. I övrigt bör understöd kunna utdelas till kooperativa bostadsföreningar eller allmännyttiga bostadsföretag.

Med stöd av vad vi ovan anfört, tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta att på 1918 års tilläggsstat till Kungl. Maj:ts förfogande anvisa ett förslagsanslag av 20,000,000 kronor att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i Kungl. Maj:ts proposition nr 34 till 1917 års riksdag angivna grunder till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter.
Stockholm den 25 januari 1918.

Joh. Nilsson.

Erik Fast.
